

DOI 10.31909/26168812.2019-(45)-7

УДК 378:004:316.77]–057.87

Ярослав КІЧУК*

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИЙ ІМПЕРАТИВ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ У ПРОЕКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ

В статті висвітлено проблемне питання, пов'язане із розвитком мобільності студентської молоді. Деталізовано ресурси інформаційно-комп'ютерних технологій щодо активізації проектної діяльності – важливого напрямку розвитку мобільності як особистісно-професійної якості майбутніх фахівців соціономічних професій. Доведено виключну роль залучення студентства до регіональних соціальних проектів, що має виняткове значення для ефективного розвитку транскордонного співробітництва та активізації мобільності прогресивної молоді, інтенсифікації процесів євроінтеграції українського соціуму.

Ключові слова: мобільність, інформаційно-комп'ютерна компетентність, проектна діяльність, іншомовна підготовка.

Постановка проблеми. Для забезпечення ефективності вітчизняної системи вищої освіти постає актуальним використання усього спектру інновацій професійної підготовки фахівця, орієнтуючись на ресурсний потенціал різновиду діяльності сучасного студентства. Особливо цінним, як з точки зору психолого-педагогічного сенсу, так і в контексті студентоцентрованості освітнього процесу розцінюються ті види діяльності, котрі є визначальними для успішного особистісно-професійного становлення, розвитку самостійності, прагнення до саморозвитку, конкурентоздатності майбутнього фахівця (А. Дубасенюк, В. Кремень, А. Маркова, Л. Пуховська, В. Радул, Т. Титаренко). З огляду на пріоритетність інтернаціоналізації української вищої освіти, академічної співпраці (зокрема, на мікрорівні «університет – лідерство»), трансферу технологій в системі взаємовідносин «науковець – ідея – бізнес», загострюється проблематика формування мобільності як особистісно-професійної якості майбутнього фахівця. А це набуває виключного значення в площині й міжуніверситетських стартап-центрів та SMART ідей, що розцінюються сучасними науковцями як світові тренди¹. Особливої актуальності ці тенденції набувають в ракурсі функціонування регіональних університетських стартап-центрів – порівняно нової інноваційної, інвестиційної інфраструктури, котра посилює соціально-економічну та особистісно-професійну самоцінність мобільності, що виявляється, зокрема, у проектній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел та саморефлексія практики стимулювання проектної діяльності здобувачів вищої освіти дозволяють зробити узагальнення щодо пріоритетних позицій прогресивних науковців стосовно змістового наповнення базових понять проектної діяльності особистості.

В результаті проведеної аналітичної роботи на основі визначеної методології проектування (Д. Джонс, О. Морєва, О. Чистякова, А. Цимбалару), окреслених наукових основ програмування та прогнозування у соціальному проектуванні (В. Загвязінський, Н. Рибка, С. Савковта), деталізації проектної діяльності особистості (О. Заїр-Пек, Н. Масюкова, О. Перец), очевидно, що дефініція «проект» запозичена із технічної галузі.

* Кічук Я. – доктор педагогічних наук, професор, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, e-mail: idgu@ukr.net

¹ (2017) *Інноваційний університет і лідерство: проект і міні-проекти*. Варшава: Fundacja «Instytut Artes Liberales». 460 с.

Феноменологія проектування має різні контексти осмислення, а також вузьке і широке значення. До того ж серед дослідників наявна плутанина у низці понять («проективність», «проектність», «проектувальний»).

Ще й досі бракує наукової визначеності відносно змісту явища «мобільність», ролі такого чинника як інформаційно-комунікаційний ресурс закладу вищої освіти та шляхів, котрі ініціюють вияв мобільності студентів у навчально-професійній роботі.

Мета статті – конкретизувати педагогічні ресурси проектної діяльності студентства в активізації їхньої мобільності.

Виклад основного матеріалу. В нашому розумінні базове поняття «проект» органічно пов'язане із явищем «інновація». За М. Каганом, наприклад, йдеться про підсумок духовно-перетворювальної діяльності особистості; інші вчені небезпідставно стверджують, що проект, по суті, є технологією управління змінами². Тому здатність майбутнього здобувача вищої освіти до цілеспрямованого якісного перетворення існуючих недосконалих реалій через власну діяльність постає як важливий параметр його конкурентоздатності. Діяльність особистості буде успішною за умови врахування і об'єктивних факторів впливу, і суб'єктивних чинників.

Загальноновизнаним чинником стимулювання проектної діяльності та мобільності студентської молоді виступає програма «ЕРАЗМУС+». У контексті програмних заходів чільне місце посідає комплексний підхід, який репрезентує інтеграцію зусиль ключових інституцій Європейського Союзу щодо стимулювання проектів в таких пріоритетних секторах – освіта, молодіжна політика, спорт. Виокремимо такі базові аспекти позитивного впливу означеного чинника: 1) посилення міжнародного виміру у програмі «ЕРАЗМУС+» (домінанта – обмін досвідом і ноу-хау); 2) морально-матеріальне заохочення студентства до мобільності у сфері проектування на основі партнерства та участі у міжнародних обмінах (домінанта – кредитна та ступенева мобільність і співпраця задля інновацій); 3) системне стимулювання мобільності студентства через співпрацю в он-лайн-режимі (домінанта – набуття особистістю «м'яких навичок» та компетентностей через зв'язки із ринком праці на електронній платформі e-твіннінг). Аналіз програми «ЕРАЗМУС+» уможливорює висновок: європейською спільнотою віднайдено конструктивний механізм підтримки діалогу щодо розвитку ефективної політики у стратегічних країнах-партнерах відносно стимулювання мобільності студентської молоді, націленої на розгортання євроінтеграційних процесів. Особливою успішністю у вищезазначеному контексті вирізняється напрям «Жан Моне» в рамках програми «ЕРАЗМУС+» та поширення ідей об'єднаної Європи.

Проектна діяльність, як і будь-яка інша, може сприяти розвитку «внутрішнього світу» особистості, якщо вмотивована активним і, водночас, творчим її ставленням до такого роду праці. Важливо, щоб освітній процес вищої школи сприяв центрації студентів, наприклад, на пріоритетних соціальних проектах, котрі мають принципово важливе значення для регіону. Якщо виходити із значущості процесу усвідомлення студентською молоддю важливості проектної діяльності для зміцнення транскордонного співробітництва українського Подунав'я для перспектив розбудови стратегічного регіону, то, звісно, більш результативним стане і процес набуття особистістю статусу суб'єкта означеної діяльності.

Важливим маркером суб'єктності сучасна психологічна наука розглядає активність (особистісну, надситуативну, пошукову, соціальну тощо), що постає і як функціонально-динамічна особистісна якість, і як потреба в творчій самореалізації (К. Абульханова, Л. Мітіна, В. Петровський). У зв'язку із зазначеним, особливої уваги заслуговують фундаментальні положення наукової психології, з-поміж яких, по-перше, трактування мотивації досягнень особистості – механізмом розвитку її мобільності, що має змістовим

² Маринівська О.Я. (2008). *Школа векторного проект-дизайну: наук.-пед. пос.* Івано-Франківськ: Гостинець. 140 с.

ядром «просування», «перехід», «рух»³. Принципово важливого значення має мобільність як усвідомлюваний процес. А, по-друге, поглиблення наукових уявлень про конструкт «опора особистості на мотивацію досягнень», який потрактований як здатність корегувати себе, спираючись на об'єктивну оцінку власних можливостей⁴. Тому, дбаючи про позитивний вектор розвитку мобільності студентства, на перший план у впливовості освітнього процесу виходять такі особисті якості як-от: вимогливість до себе, відповідальність, ініціативність.

Істотною передумовою мобільності у контексті внутрішньої ресурсності особистості та якості, що сприяє намаганням задовольнити потреби не лише в оцінці певної ситуації, а й досягненні відповідних в ній змін, виступає інформаційно-комп'ютерна компетентність особистості. Інформаційно-комунікаційний імператив мобільності майбутнього фахівця є загально визнаним і науковцями (В. Биков, І. Дичківська, Т. Дридзе), і практиками (І. Жерносек, Т. Заславська, Н. Капустін). Нині вже склалась наукова позиція щодо важливості здатності студентів педагогічно вмотивовано використовувати інформаційно-комунікаційні технології і електронні ресурси, усвідомлення (на рівні переконань) інформаційної інтеграції освітніх ресурсів та забезпечення інформаційної безпеки. Сучасне інформаційне суспільство виступає дієвим фактором стимулювання природного інтересу студентської молоді до сукупності методів та виробничих процесів і програмно-технічних засобів, що інтегровані задля збирання, оброблення, зберігання, поширення, відображення й використання тієї інформації, що зацікавлює користувача. Стає зрозумілою та роль, яку виконує інформаційно-комп'ютерна компетентність у позитивній динаміці мобільності студентської молоді щодо будь-якого різновиду навчально-професійної діяльності (наприклад, спрямованої на проектування). Обізнаність в інструментарії програмних продуктів для персонального комп'ютера (система керування базами даних, інформаційні системи функціонального призначення тощо) додає активності студенту у його проектній діяльності (за такими ознаками: дієвість, рухливість, швидкість, гнучкість). Здатність учасника проекту повноцінно використовувати Інтернет ресурси (сервери, лінії зв'язку, програми пошуку тощо) додає проектній діяльності ще одну ознаку – уможливорює здатність студента до унаочнення поточних даних проекту та дизайнерського відтворення набутих результатів. Суб'єктно-діяльнісні характеристики студентства як суб'єкта проектної діяльності, котрі збагачуються завдячуючи оновленому інформаційно-комунікаційному контенту, детермінують позитивну динаміку мобільності особистісно-професійної якості.

У нашому інноваційному досвіді стимулювання проектної діяльності студентів, їхньої мобільності щодо участі у міжнародних проектах в межах євро регіону «Нижній Дунай» (Україна, Молдова, Румунія) вже склалася стратегія поетапного включення вищої освіти, зокрема, Ізмаїльського державного гуманітарного університету, у такі транскордонні проекти: «Освіта в полікультурному соціумі Подунав'я: регіональний вектор», «Екологія дитинства в умовах полікультурного соціуму: соціально-рекреаційні технології», «Придунайський транскордонний центр досконалості: співпраця задля інновацій», «Освітологічні механізми освітньо-наукових кластерів професійної підготовки фахівців технологічної освіти», «Україна – Молдова: спільна історична пам'ять, уроки та перспективи», «Придунайські озера. Постійне відновлення і збереження природного стану екосистем», «Made in Danube», «Транснаціональне співробітництво з перетворення знань у маркетові продукти та послуги для сталого розвитку Дунайського співтовариства в майбутньому», «Поліпшення он-лайн доступу громадськості до даних моніторингу навколишнього середовища та інструментів для даних на Чорному морі», «S3Cluster», «Транснаціональне кластерне співробітництво в аграрно-продовольчому секторі (на основі методу розумної спеціалізації у Дунайському регіоні), «Особливості етнічної

³ (2015) *Соціолого-педагогічний словник*, за заг. Ред. В. Радула. Харків: Мачулін. 444 с.

⁴ Кулюткин Ю.Н. (2001). *Изменяющийся мир и проблема развития творческого потенциала личности. Ценностно-смысловой анализ*. СПб: СПб ГУПМ. 84 с.

ідентичності та толерантності молоді Подунав'я», «Бессарабська школа стартапів», «Ізмаїл біг ідея», «Дунайські європейські студії».

Сучасна практика довела особливу гостроту такої новосталої проблеми – низька культура іншомовного спілкування студентської молоді.

Ресурсом у цьому плані ми розцінюємо повноцінне використання чинника «середовище» у сенсі, який визначений на рівні довідкових джерел у такий спосіб: коло економічних, культурних, природних, соціальних умов життєдіяльності особистості й найближчого її спілкування; ті передумови існування в просторі та взаємодії з ним.

Науковці помітили і вже оцінили (К. Брейнерд, Е. Джонсон) той факт, що завдячуючи спілкуванню (у тому числі й іншомовному), особистість не лише регулює власну поведінку, а й «реагує на дії інших», впливає на поведінку оточуючих, сприяє збиранню «контекстної інформації»⁵.

Методисти (Л. Русалкіна, І. Шешнева) дійшли висновку, що за соціолінгвістичним компонентом, зокрема англomовної підготовленості формується полікультурна мовна особливість (або вторинна мовна особливість, яка здатна до адекватної взаємодії з представниками іншої культури). Цей компонент і визначає як вербальну, так і невербальну поведінку комунікантів⁶.

Для сучасних наукових уявлень про конструкт «іншомовна підготовка» є характерною ознакою відсутність єдиного розуміння серед дослідників (Н. Гез, Г. Камізін, І. Леушина). В ньому виокремлено в якості базового систематичне навчання іноземної мови задля формування в тих, хто навчається, іншомовної компетентності.

Різні аспекти іншомовної підготовки особистості перебувають у фокусі дослідницької уваги вчених: теоретико-методологічне підґрунтя такої підготовки (І. Баценко, О. Бігіч, Н. Homsky, D. Hymes), її культурно-краєзнавчий (В. Сафонова, N. Brooks, M. Byram), мовно-комунікативний (Н. Веніг, Т. Симоненко), соціолінгвістичний (Д. Левін, G. Brown) компоненти. Методичні основи інтенсивного навчання іноземної мови фундаментально вивчалися Г. Китайгородською, Р. Мільруд, Ю. Пассовим.

Вчені вважають, що потреба є основним джерелом мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, письмо, читання), а мотив виступає як «опредмечена» потреба⁷⁸⁹. За В. Гумбольтом, мова є підґрунтям діяльнісного підходу до мовних процесів. Якщо трактувати оволодіння мовою як своєрідну модель процесу спілкування (Г. Відоусан, Г. Піфо), то важливо враховувати роль комунікативного підходу. За Ф. Соссюр, мова, як знакова система, виконує не лише комунікативну функцію, а й виступає засобом «передавання інформації», є конструктивним аспектом соціальної поведінки особистості.

У нашому розумінні проектна діяльність студентської молоді виступає важливим (хоча й ще досі неоціненим ані дослідниками, ані практиками) ресурсом реалізації природної потреби до іншомовного спілкування через участь у міжнародних проектах мобільності.

Висновки. Упровадження в практику студентських ініціатив щодо участі у міжнародних проектах дозволяє, з одного боку, підвищити їхню соціальну активність, розвиваючи креативність і історичну пам'ять та повагу до чеснот, які характеризують громадян правової держави. З іншого боку – забезпечити дієвість природного інтересу сучасної студентської молоді до іншомовного спілкування, потреби у становленні полікультурної компетентної особистості. Це формує у студентів готовність до академічної мобільності, сприяє позитивній динаміці процесу формування активної громадянської позиції.

⁵ (2001) *Педагогічний словник*. за ред. Ярмаченка М.Д. К: Пед.думка. 516 с.

⁶ Там само.

⁷ Халеева И.И. (1989). *Основы теории обучения пониманию иноязычной речи*. М.: Высшая школа. 240 с.

⁸ Гумбольд В. (1986). *Избранные труды по языкознанию*. М.: Прогресс. 171 с.

⁹ Соссюр Ф. (1977). *Труды по языкознанию*. М.: Прогресс. 289 с.

Подальшими перспективними дослідженнями є вивчення соціально-психологічних і соціально-педагогічних механізмів формування у вищій школі професійної мобільності майбутніх фахівців.

Література

- Берегова О.М. (2009) *Культура та комунікація: дискурси культуротворення в Україні у XXI столітті*. К.: Ін-т культурології АМУ, 184 с.
- Гумбольд В. (1986) *Избранные труды по языкознанию*, М.: Прогресс, 171 с.
- (2017) *Інноваційний університет і лідерство: проект і міні-проекти*, Варшава: Fundacja «Instytut Artes Liberales», 460 с.
- (2018) *Історія і цивілізація Нижнього Дунаю*. Кол. монографія (редкол. К. Крейтару, Л. Циганенко), Браїла: Вид-во «Істріус», Т.1., 527 с.
- Кулюткин Ю.Н. (2001) *Изменяющийся мир и проблема развития творческого потенциала личности*. Ценностно-смысловой анализ. СПб: СПб ГУПМ, 84 с.
- Мариновська О.Я. (2008) *Школа векторного проект-дизайну: наук.-пед. пос.*, Івано-Франківськ: Гостинець, 140 с.
- (2001) *Педагогічний словник*, за ред. Ярмаченка М.Д., К: Пед.думка, 516 с.
- Соссюр Ф. (1977) *Труды по языкознанию.*, М.: Прогресс, 289 с.
- (2015) *Соціолого-педагогічний словник*, за заг. Ред.. В.Радула, вид. 2-е., Харків: Мачулін, 444 с.
- Халеева И.И. (1989) *Основы теории обучения пониманию иноязычной речи.*, М.: Высшая школа, 240 с.

REFERENCES

- (2017) *Innovacijnij universitet i liderstvo: proekt i mini-proekti*, Varshava: Fundacija «Instytut Artes Liberales», 460 s.
- Marinovs'ka O.Ya. (2008) *Shkola vektornogo proekt-dizajnu: nauk.-ped. pos.*, Ivano-Frankivs'k: Gostinec', 140 s.
- (2015) *Sociologo-pedagogichnij slovník*, za zag. Red.. V.Radula, vid. 2-e., Har'kiv: Machulin, 444 s.
- Kulyutkin Yu.N. (2001) *Izmenyayushchijsya mir i problema razvitiya tvorcheskogo potenciala lichnosti*. Cennostno-smyslovoj analiz. SPb: SPb GUPM, 84 s.
- (2018) *Istoriya i civilizaciya Nizhn'ogo Dunayu*. Kol. monografiya (redkol. K. Krejtaru, L. Ciganenko), Braïla: Vid-vo «Istrius», T.1., 527 s.
- (2001) *Pedagogichnij slovník*, za red. Yarmachenka M.D., K: Ped.dumka, 516 s.
- Haleeva I.I. (1989) *Osnovy teorii obucheniya ponimaniyu inoyazychnoj rechi.*, M.: Vysshaya shkola, 240 s.
- Gumbol'd V. (1986) *Izbrannye trudy po yazykoznaniiyu*, M.: Progress, 171 s.
- Sossyur F. (1977) *Trudy po yazykoznaniiyu.*, M.: Progress, 289 s.
- Beregova O.M. (2009) *Kul'tura ta komunikaciya: diskursi kul'turotvorennya v Ukraïni u XXI stolitti*. K.: In-t kul'turologii AMU, 184 s.

Kichuk Ya. Information-communication imperative of student youth mobility in project activity: some aspects of the problem

Eurointegration processes are of particular intensity in the context of transboundary location of certain social institutions. Among the latter, the educational process of higher education is becoming more specific, which actualizes the identification and possibilities of realizing mobility, in particular, of student youth. In the outlined context, the relevance of the formation of mobility as a personality and professional quality of the future specialist with the use of higher education resources is increased. The pedagogically motivated use of information-computer technologies and project activity in the above context is significant, but not yet fully evaluated. The results of the self-reflection of the experience gained, in particular, at Izmail State University of Humanities, make it possible to state the possibility and expediency of activating the mobility of student youth through involvement in multi-level and diverse (by subject) projects.

Taking into account the peculiarity of the impact of the project activity on the «inner world» of the individual, the influence of this sphere of activity on the motivation of achievements is justified – the mechanism of development of the future specialist's mobility. If at the same time recognize that information-computer competence is an imperative of personality's mobility, then it becomes clear the enrichment of the subject-activity characteristics of the student as a subject of project activity.

It is proved that foreign language training of a future specialist is also a significant contributing factor to the development of mobility, because in the context of preparation and implementation of international projects, it is about updating the foreign language communication of the subjects of this activity.

A generalization is made regarding the expediency of deepening scientific ideas about the phenomenology of student preparedness in the aspect of mobility, as a personal-professional quality, and in other spheres of educational and professional orientation.

Key words: *mobility, IT competence, project activity, language training.*